

Edward Windakiewicz

EDWARD WINDAKIEWICZ (1858—1942)

napisał

J. POBORSKI

Śp. dr inż. Edward Windakiewicz pochodził ze starej rodziny górniczej. Urodził się dnia 8-go września 1858, w miejscowości Pećs na Węgrzech, gdzie jego ojciec, Edward Windakiewicz senior był w owym czasie dyrektorem kopalni węgla.

Śp. Edward Windakiewicz senior, syn pracownika salinarnego w Wieliczce, był wybitnym inżynierem górniczym, wielce zasłużonym dla rozwoju geologii i górnictwa Małopolski (ówczesnej Galicji), szczególnie zaś dla salin Podkarpacia Wschodniego. Zginął w czasie ratunkowej akcji przeciwpożarowej w kopalni soli w Bochni, w r. 1876. Tragiczna śmierć ojca musiała wywrzeć silne wrażenie na synu Edwardzie, wówczas 17-letnim młodzieńcu i zapewne wpłynęła decydująco na wybór zawodu i jego późniejsze prace. Tak więc Edward Windakiewicz junior przejął aspiracje naukowe i tradycje górnicze swego ojca.

Wykształcenie średnie uzyskał we Lwowie, w wyższej szkole realnej, gdzie złożył egzamin dojrzałości w r. 1878. Wyższe studia górnicze zaczął na austriackiej Akademii Górniczej w Leoben, gdzie odbył t. zw. ogólne studium inżynierskie, zaś studium zawodowe — na czeskiej Akademii Górniczej w Przybramiu. Tamże uzyskał świadectwa absolutorium obu wydziałów, górniczego i hutniczego, w lecie 1882, co wówczas było równoznaczne z dyplomem inżynierskim.

Po odbyciu pierwszych praktyk górniczych w kopalni w Wieliczce oraz na kopalniach nafty w Schodnicy k. Borysławia i w Męcynie Wielkiej k. Gorlic, zostaje przyjęty na stałe do państwowej służby salinarniej, w jesieni 1894, z przydziałem do Wieliczki. Małopolskie kopalnie soli podlegały wówczas krajowej Dyrekcji Skarbu we Lwowie. Według obowiązującej pragmatyki służbowej, zaczyna pracę od najniższego stopnia, aby następnie drogą normalnego awansu przechodzić kolejno wszystkie stopnie w służbie salinarniej. Zarazem stosownie do ówczesnych zwyczajów praktycznego szkolenia młodych sił inżynierskich, jest przekazywany z miejsca na miejsce, do różnych działów robót górniczych. Tak więc w pierwszym okresie samodzielnej pracy zawodowej, tj. w latach 1884—89 zajmuje się głębokimi wierceniami w Kosocicach i Baryczy koło Wieliczki, pracuje w miernictwie górniczym oraz w dziale właściwych robót górniczych w kopalni wielickiej

itd. Poza tym uczy w szkole górniczej w Wieliczce, a przez krótki czas w r. 1886 pełni funkcje asystenta przy katedrze górnictwa na Akademii Górniczej w Przybramiu. W okresie tym wykonuje również krótkotrwałe prace zlecane w salinach Podkarpacia Wschodniego, tj. w Kosowie, Kałuszu i Drohobyczu.

W r. 1889 powołano go do Lwowa, na stanowisko referenta dla spraw salinarnych przy krajowej Dyrekcji Skarbu, skąd po blisko 5-letniej pracy wraca znów do Wieliczki, lecz już w charakterze kierownika robót górniczych, zrazu wschodniego, a następnie zachodniego pola w kopalni. Tego rodzaju odpowiedzialne i zaszczytne stanowisko było określane dawniej mianem zarządcy gór podziemnych. Również w tym drugim okresie swego pobytu w Wieliczce nie ogranicza się do pracy na kopalni, lecz bierze żywy udział w pracach społecznych i innych. Tak np. w lecie 1894, na wystawie przemysłu krajowego we Lwowie urządza wspaniałe dział kopalń małopolskich, za co otrzymuje odznaczenia i nagrody. Występuje z urzędu w charakterze znawcy sądowego w sprawach górniczych przy krajowym sądzie w Krakowie. Uczy w dalszym ciągu w szkole górniczej w Wieliczce itd.

W r. 1897 zostaje przeniesiony na kierownicze stanowisko do salin w Lacku koło Dobromila, a następnie, tj. w r. 1900, do Stebnika, gdzie pozostaje do r. 1905. Tamże objawia w całej pełni swoje aspiracje naukowe i znajduje wdzięczne pole do badań geologicznych i górniczych. Nawiązując do prac naukowych swego ojca, odkrywcy i pierwszego badacza soli potasowych w rejonie Podkarpacia Wschodniego, uruchamia w kopalni od nowa roboty poszukiwawcze za solami potasowymi i odkrywa większe złoża tychże. Jego wielkiemu zainteresowaniu oraz Jego badaniom i odkryciom należy zawdzięczać późniejszą rozbudowę kopalni i obecny stan naszych wiadomości geologicznych o złożu solnym w Stebniku i okolicy. W tymże samym okresie swej działalności (1897—1905) realizuje także niektóre własne pomysły techniczne i wprowadza doniosłe udoskonalenia w dziale warzelnictwa soli.

W uznaniu naukowej wartości Jego badań w dziedzinie przyrody nieożywionej, Komisja Fizjograficzna Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie zaprasza Go do udziału w swych pracach, pismem z dnia 12 kwietnia 1904.

Z wiosną 1905 wraca do Wieliczki, gdzie zaledwie po półrocznym pobycie otrzymuje powołanie do pracy w Wiedniu. W stopniu radcy górniczego, w departamencie salinarnym, przy Ministerstwie Skarbu, a następnie w stopniu straszego radcy górniczego w inspektoracie wszystkich kopalń i hut małopolskich, przy Ministerstwie Robót Publicznych, pracuje tam aż do końca wojny światowej.

W latach 1918—19 bierze udział w pracach wydziału górniczego Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Wiedniu, zaś z wiosną 1920 przyjeżdża do Krakowa, celem objęcia służby w ówczesnym Starostwie Górniczym. W lutym 1922 otrzymuje od ówczesnego rektora Akademii Górniczej w Krakowie, prof. A. Hoborskiego, propozycję objęcia wy-

kładow na Wydziale Górniczym tej uczelni, pod tytułem «Halurgia i Przemysł Solny». Wykłady te rozpoczyna w marcu tegoż roku i prowadzi aż do wybuchu drugiej wojny światowej.

Dopiero po zwolnieniu się z państwowej służby górniczej w r. 1924, jako wykładowca Akademii Górniczej, mógł śp. Edward Windakiewicz zająć się zestawieniem i opracowaniem cennych materiałów, dotyczących w ogólności solnictwa, a które zbierał z największym zapałem w ciągu długoletniej praktyki górniczej. Pomimo podeszłego wieku, oddaje się wówczas całkowicie pracy naukowej i przystępuje do pisania wielkiego, 5-tomowego dzieła, pt. «Solnictwo». Dzięki ofiarności Towarzystwa Solvay w Polsce, wydaje pojedynczo 4 tomy tego oryginalnego dzieła, w latach 1926—30. Zarazem tworzy Zakład Halurgii na Akademii Górniczej, urządzając znakomicie cenny zbiór minerałów solnych, rysunków, planów, map i modeli z zakresu solnictwa oraz bibliotekę.

W r. 1931 habilituje się na docenta, zaś w czerwcu 1936 nadaje Mu Akademia Górnicza tytuł doktora nauk technicznych, a to w uznaniu Jego wybitnych zasług na polu górnictwa solnego.

Po inwazji niemieckiej w jesieni 1939, podzielił los profesorów wyższych uczelni Krakowa, tj. został aresztowany i wywieziony. Jednak ze względu na wiek 81 lat, udaje Mu się zwolnić z więzienia i wrócić do Krakowa. Zastaje tutaj główny gmach Akademii Górniczej kompletnie wyrabowany, w szczególności zaś dowiaduje się o barbarzyńskim zniszczeniu zbiorów Zakładu Halurgii. W tym ciężkim czasie, pomimo bardzo trudnych warunków materialnych i złego stanu zdrowia, pisze piątą, a zarazem ostatnią część swego dzieła «Solnictwo», pod tytułem «Warzelnictwo», doprowadzając je do końca.

Zmarł w Krakowie 12 lipca 1942 i został pochowany w Wieliczce.

Śp. Edward Windakiewicz był wybitną postacią w dziejach polskiego górnictwa solnego, na przestrzeni przeszło pół wieku. Najlepiej charakteryzuje Go dzieło «Solnictwo», będące dorobkiem naukowym Jego bardzo pracowitego życia. To oryginalne dzieło jest wszechstronnym przedstawieniem rzeczy, składających się na przedmiot solnictwa, stworzony w Polsce przez Niego. Uwzględnia ono bowiem geologię złóż solnych, historię naszego przemysłu solnego, wszelkie metody eksploatacji i działy górnictwa oraz przeróbki minerałów solnych, wreszcie zaś stosunki gospodarcze i prawno-handlowe. Zarazem zawiera ono wielkie bogactwo oryginalnych materiałów geologicznych i górniczych, nie publikowanych gdzie indziej. Z dzieła tego przebija gorące umiłowanie przedmiotu i troska o los polskiego przemysłu solnego.

Jako członek Polskiego Towarzystwa Geologicznego, członek Komisji Fizjograficznej Polskiej Akademii Umiejętności i pracownik naukowy Akademii Górniczej, zasłużył się dla nauki polskiej. Zarazem był znakomitym pedagogiem i przyjacielem młodzieży akademickiej i pozostawił po sobie jak najlepszą pamięć wśród górników solnych trzech pokoleń, które wychował.

Sercem pozostał przy Wieliczce, tej kolebce górnictwa polskiego, a o Jego przywiązaniu do tego miejsca świadczy między innymi wspa-

niała kaplica Bł. Kingi, którą założył w kopalni dla uczczenia tej patronki górników.

EDOUARD WINDAKIEWICZ (Résumé)

E. Windakiewicz, membre de la Société Géologique de Pologne, docteur honoris causa, ingénieur des mines, organisateur de l'Institut de Halurgie et professeur de l'Académie des Mines, est mort à Cracovie, au mois de juillet 1942 à l'âge de 84 ans.

Il a beaucoup de mérite pour ce qui concerne la géologie et la halurgie de la Pologne, surtout des Subcarpates. Il a laissé, entre autres, une oeuvre en 5 volumes, intitulée «Halurgie», d'une grande valeur scientifique. C'est une description originale et complète des gisements du sel, de toutes les méthodes possibles de leur exploitation, de la préparation de sels industriels, de la situation économique des mines de sel gemme en Pologne etc.

Spis prac Edwarda Windakiewicza

- 1) 1884. — Resultate mit dem Kanadischen Bohren, *Österr. Zeitschrift f. Berg- u. Hüttenwesen*, nr 45.
- 2) 1886. — Verbesserte Faul'sche Freifallscheere, *Ibidem*, nr 6.
- 3) 1889. — Bohrtechnische Notizen, *Jahrbuch der österr. Bergakademien*.
- 4) 1892. — O graficznych żurnalach wiertniczych, *Czasopismo Techniczne*, nr 3, Lwów.
- 5) 1892. — O prostopadłości otworów wiertniczych, *Ibidem*, nr 8.
- 6) 1894. — Ulrich's Gesteinsbohrmaschine, *Österr. Zeitschrift f. Berg- u. Hüttenwesen*, nr 32.
- 7) 1895. — Tiefbohrung nr IV in Zwólka im Osten von Wieliczka, *Ibidem*, nr 50.
- 8) 1896. — Das Steinsalzbergwerk in Wieliczka.
- 9) 1896. — Wycieczka Kongresu Górniczego z Budapesztu do kopalni węgla w Pećs, *Czasopismo Techniczne*, nr 22, Lwów.
- 10) 1897. — Krytyka: «Taschenbuch f. Bergmänner», *Ibidem*, nr 7.
- 11) 1897. — «Wieliczka» Monographie, *Jahrbuch der österr. Bergakademien*.
- 12) 1898. — Aparaty ratunkowe w kopalniach, *Czasopismo Techniczne*, nr 11, Lwów.
- 13) 1901. — Die Erdöl Industrie in Osterreich-Ungarn, *Jahrbuch der österr. Bergakademien*.
- 14) 1903. — Ostgalizischer Salztransportwagen, *Österr. Zeitschrift f. Berg- u. Hüttenwesen*, nr 13.
- 15) 1911. — «Stebnik» monographie, *Jahrbuch der montan. Hochschulen*, 1912.
- 16) 1918. — Braunkohlenbergbau in Galizien u. Polen, *Bergbau u. Hütte*, nr 7 i 8, Wiedeń.
- 17) 1919. — Przemysł naftowy w Rumunii przed 1917 r., *Czasopismo Górniczo-hutnicze*, nr 6, 7 i 8, Kraków.
- 18) 1919. — O złożach węgla brunatnego w Galicji i Polsce, *Ibidem*, 1918, nr 12 i 1919, nr 1 i 2.
- 19) 1921. — Przyczynek do organizacji władz górniczych oraz organizacji zakładów państwowych w Małopolsce, *Przegląd Górn.-hutn.*, nr 12, Dąbrowa Górnicza.
- 20) 1926/30. — «Solnictwo», sole kamienne i potasowe oraz solanki, ich własności, fizjografia i górnictwo, 4 tomy, wyd. Gebethner i Wolff, Kraków.
- 21) 1932. — Pogląd na warzelnictwo i przemysł solny w Polsce. Odbitka ze sprawozdania Izby Przem.-Handl. w Krakowie, za r. 1931, wyd. Gebethner i Wolff, Kraków.

- 22) 1934. — «Wieliczka», opis historyczny, geologiczny i górniczy oraz urządzeń pomocniczych itd. Manuskrypt w Zarządzie Salin we Wielicze.
- 23) 1935. — Solegewinnung mittels Bohrlochbetriebes, «Kali», *Zeitschrift f. Kali, Steinsalz u. Erdölindustrie*, sowie *Salinenwesen*, nr 1 i 2, Berlin.
- 24) 1935. — Topki soli i herb Potockich, *Czasopismo «Szczęść Boże»*, nr 2, Warszawa.
- 25) 1936. — Przyczynek do historii salin wschodnich, *Ibidem*, nr 2.
- 26) 1938. — Kaplice w kopalni we Wielicze, *Życie Techniczne*, nr 5, Lwów.
- 27) 1938. — Salzvorkommen in Polen, *Montanistische Rundschau*, nr 5, Wiedeń.
- 28) 1939. — Występowanie soli w Polsce, *Życie Techniczne*, nr 1 i 2, Lwów.
- 29) 1939. — Karnalit jako surowiec lekkich metali, *Ibidem*, nr 1 i 2.
- 30) 1940. — «Warzelnictwo soli», jako 5-ty tom «Solnictwa», *Manuskrypt w Dyr. Monop. Solnego w Warszawie*.